

KECSKÉS GUSZTÁV

Franciaország állami és nemzeti szimbólumai

Hivatalos név: Francia Köztársaság, République Française

Terület: 543 965 km²

Lakosság: 59 551 227 fő (2002)

Főváros: Párizs

Államforma: elnöki köztársaság

Közigazgatás: 22 régió

Nyelv: francia, elzászi, breton

Franciaország területét a Kr. e. II. évezredben kelta törzsek népesítették be. Kr. e. 58-tól 406-ig Gallia néven a Római Birodalom tartománya volt. Ezután a frankok szállták meg. A Meroving-dinasztia (448–752) idején kialakult a korai feudális állam. A Karoling-dinasztia (752–987) Nagy Károly uralkodása idején (768–814) jelentős birodalmat hozott létre, amelynek nyugati részéből a 843-as verduni szerződés után alakult ki Franciaország. A 10. században az ország önálló tartományokra tagolódott, és a hatalmat a Capeting-dinasztia (987–1328) vette át. A Valois-dinasztia (1328–1589) trónra lépése nyomán robbant ki az angol–francia százéves háború (1337–1453). A vallásháborúk során jutott hatalomra a Bourbon-dinasztia (1589–1792, 1814–30). XIV. Lajos (1643–1715) királysága idején Franciaország Európa vezető nagyhatalma lett. Az 1780-as évek gazdasági és politikai válsága hozzájárult, hogy kirobbant a nagy francia forradalom (1789–99), amely felszámolta a feudális társadalmi rendet. A monarchia 1792-es bukása következtében jött létre az első köztársaság (1792–1804). A parlamentáris polgári demokráciát (Direktórium, 1795–99) Napóleon szüntette meg előbb leplezett (Konzulátus 1799–1804) majd nyílt formában (első császárság, 1804–14/15). Az európai hatalmaktól elszenvedett háborús vereség miatt kezdődhetett a Bourbon-restauráció (1814/15–30), majd ennek válsága nyomán a júliusi monarchia (1830–48). Az 1848-as februári forradalom teremtette meg a második köztársaságot (1848–1951), amelyet Bonaparte Lajos államcsínye (1851. december 2.), később III. Napóleon néven császárrá koronázása zárt le (második császárság, 1852–70). A poroszoktól 1870–71-ben elszenvedett vereség következményeként alakult meg a mérsékelt republikánusok által kiépített harmadik köztársaság (1870–1940). Az első világháború egyik győzteseként másfél évtizeden át a kontinens vezető hatalma. A második világháborúban az 1940-es német támadás miatt bekövetkezett összeomlás után jött létre a kollaboráns vichyi rendszer (1940–44) és a de Gaulle tábornok vezette emigráció. A negyedik köztársaság idején (1946–58) a gazdasági siker és a kormányzati instabilitás egyaránt megfigyelhető volt. Az algériai háború (1954–62) során kialakult belpolitikai válság segítette hatalomra de Gaulle-t, aki kialakította az erős végrehajtó hatalommal, főként a köztársasági elnök dominanciájával jellemezhető ötödik köztársaságot. Franciaország alapító tagja az Európai Közösség(ek)nek.

CÍMER

Az ancien régime legfontosabb királyi jelképe a Bourbon-liliom volt. A Karolingok, akik királyságukat a bibliai tanításokra kívánták alapozni, Salamon király virágait tették jelükké. A liliom, amely a szentség és a tisztaság szimbóluma, a Biblia szerint Salamon, a népi hagyomány szerint viszont Szűz Mária virága. 1147-ben, VII. Lajos uralkodása idején találunk először utalást arra, hogy a liliom a Capeting királyi méltóság jelképe. 1697-ben rendelet mondta ki, hogy csak Franciaország királya használhatja

az aranyliliom jelét kék mezőben. A nagy francia forradalom idején 1790-ben a Nemzetgyűlés határozatával eltörölte a nemességet, minden címet és címert. A forradalom éveinek két legfontosabb jelképeként a kokárdát és a frígiai sapkát tartjuk számon. Napóleon ókori római mintára a sast teszi a Francia Birodalom jelképévé, amely rákerült az ezredzászlók rúdjának végére is. Bár 1815-ben a restauráció jegyében visszaállítják a Bourbon-liliomot, a második császárság éveiben a hadsereg zászlórúdjaira újra a bronzsas került. A Bourbon-liliom helyettesítésére Napóleon császár díszítő motívumként a középületek falain a méhet is felhasználta, mely szimbólum 1812-től a hadsereg zászlóin is megfigyelhető.

Franciaországnak 1870-től nincs hivatalos címere. 1947-től 1958-ig a negyedik köztársaság egy olyan félhivatalos címert használt, amelynek megalkotásakor nem vették figyelembe a heraldika szabályait. Egy 1953. június 6-án alakult ad hoc ENSZ-bizottság Robert Louis által rajzolt tervezetét nevezték ki a negyedik köztársaság szimbólumának: azúrkék alapon liktori vesszőnyaláb két arany tölgy- és olajfaág között elhelyezve, az ágak összekötve ugyanolyan színű szalaggal, amelyen fekete betűkkel a jelmondat: „Szabadság, egyenlőség, testvériség”, körülötte a Becsületrend láncja. A vesszőnyaláb ókori római jelkép (hordozóit liktoroknak nevezték), amelyet az első köztársaság művészei is használtak a 83 megye egységének kifejezésére.

ZÁSZLÓ

Az ötödik köztársaság nemzeti jelképe, a háromszínű zászló (tricolore) a nagy francia forradalom idején (1789–99) jött létre a király (fehér) és Párizs (kék és vörös) színeinek egyesítésével. Az 1789-es forradalom első napjaiban a három szín összekötése először a kokárdákon figyelhető meg. Júliusban, röviddel a Bastille bevétele előtti párizsi forrongásban olyan milícia alakult, amelynek tagjai megkülönböztető jelként Párizs ősi színeit – a kék és a pirosat – tartalmazó kétszínű kokárdát hordtak. Amikor július 17-én XVI. Lajos Párizsba ment, hogy elismerje az új nemzetörökséget, kék-piros kokárdát tűzött ki, amelyhez valószínűleg Lafayette márkí, a Nemzetörökség parancsnoka tette hozzá a királyt szimbolizáló fehéret.

Az 1794. február 15-én hozott törvény tette a háromszínű zászlót Franciaország nemzeti lobogójává. Jacques Louis David festőművész javaslatára ekkor pontosították, hogy a kék színű részt kell a zászlórúdhoz csatolni. A 19. század folyamán a legitimista királypártiak fehér színe és a forradalomtól örökölt trikolór küzdelmének lehetünk tanúi. A restauráció idején újra a fehér zászló vált hivatalos nemzeti jelképpé, Lajos Fülöp viszont visszatért a háromszínű lobogóhoz kiegészítve azt – a nemzetörökség zászlóit illetően – a gall kakassal. Az 1848-as forradalom alatt az ideiglenes kormány a trikolórt fogadta el, a felkelt nép azonban a vörös zászlót tűzte ki a barikádokra a felkelés jelképeként. A harmadik köztársaság idején fokozatosan közmegegyezés jött létre a három színt illetően. 1880-tól a július 14-i ceremóniákon a zászlók ünnepélyes átadása a hadseregnek a hazafias érzés kifejezésének fontos eseménye lett. Az első világháború idején már a királypártiak is elfogadták a háromszínű zászlót.

Az 1946. és az 1958. évi alkotmány 2. cikkelye értelmében a trikolór a Francia Köztársaság nemzeti jelképe. Ma minden francia közintézményen megtalálható. Szerepel a nemzeti emlékűnnepségeken és pontos előírások szerint tisztelegnek előtte.

HIMNUSZ

Az ancien régime idején, a francia forradalom előtt különböző alkalmakra kiválasztott egyházi himnuszok számítottak hivatalos daloknak. Szokás volt például nyilvános rendezvényeken elénekelni a *Domine Salvum Fac Regem* című motettát a király megérkezésekor (ezt énekelték a mise végén is).

1792-ben, miután a francia király hadat üzent Ausztriának, egy Strasbourgban szolgáló francia tiszt, Rouget de Lisle, április 25-ről 26-ra virradó éjszaka megkomponálta a „Rajnai Hadsereg harci dalát”-t. Az éneket átvették a Tuillériák 1792. augusztus 10-i ostromában részt vevő marseille-i önkéntesek, akikről a mű a ma ismert címét kapta (*Marseillaise*). A dal sikerére jellemző, hogy már 1795. július 14-én nemzeti énekké nyilvánították.

A Marseillaise-t a napóleoni császárság és restauráció éveiben betiltották, és csak az 1830-as forradalom idején nyerte vissza megbecsültségét. Berlioz hangszerelést írt hozzá, amelyet Rouget de Lisle-nek ajánlott. A harmadik köztársaság alatt, 1879-ben lett Franciaország nemzeti himnuszává, 1887-ben pedig a hadügyminisztérium szakértői bizottság javaslata alapján elfogadott egy „hivatalos változatot”. 1944 szeptemberében a francia oktatási minisztérium körlevélben kérte, hogy a

felszabadulás megünneplésére és a mártírok tiszteletére énekeljék a Marseillaise-t az iskolákban. Az 1946-os és az 1958-as alkotmány újra megerősítette, hogy a Marseillaise Franciaország nemzeti himnusza.

A himnusz szövege:

MARSEILLAISE

Allons enfants de la Patrie,
Le jour de gloire est arrivé !
Contre nous de la tyrannie,
L'étendard sanglant est levé, (bis)
Entendez-vous dans les campagnes
Mugir ces féroces soldats ?
Ils viennent jusque dans vos bras
Égorger vos fils et vos compagnes !
Aux armes, citoyens,
Formez vos bataillons,
Marchons, marchons !
Qu'un sang impur
Abreuve nos sillons !

Magyar fordításban:

LA MARSEILLAISE – A SZABADSÁG HIMNUSZA

Előre ország népe, harcra,
Ma diadal vár, hív hazánk!
Ellenünk tört a kény uralma,
Vérben áztatja zászlaját.
Vérben áztatja rút zászlaját.
Halljátok? Már küldi a zsarnok
Vad, bűsz, ölni kész rab hadát,
Letörnek népet és hazát,
Bosszút állnak ifjon 's gyöngé lányon.
Hajrá, fegyverbe hát,
Ma harcra hív hazád,
Csak jöjj, csak jöjj,
Rút szolgavér
Öntözze a határt!

Jankovich Ferenc fordítása

KITÜNTETÉSEK

A francia forradalom idején az Alkotmányozó Gyűlés majd a Konvent eltörölte a „régí rend” minden érdemrendjét és kitüntetését (1791 és 1793). Az érdemek elismerésének igénye azonban továbbra is fennmaradt, és Franciaország történelmének későbbi korszakaiban újabb kitüntetések keletkeztek. A

mai francia kitüntetési rendszer – amely alapjaiban modern kori (polgári kori), meghatározó, példaértékű, általánosan követett kitüntetési rendszer – a 19. század legelején jött létre. A későbbiekben többször módosult, kiegészült újabb elismerésekkel.

BECSÜLETREND (LÉGION D'HONNEUR): 1802. május 19-én alapította Bonaparte Napóleon első konzulként a „Becsület Légiója” kitüntetést. Hangsúlyozottan a Francia Királyság 1791-ben teljesen leépített kitüntetési rendszere helyén létrehozandó, teljesen új elismerési rendszerként a békeidőben és háborúban tanúsított polgári és katonai érdemek elismerésére. Eredetileg I–IV. osztállyal, 1805-től – ez a végleges – I–V. osztállyal rendelkezett. Napóleon lett a rend vezetője és nagytanácsának elnöke. 1808-tól hívják tagjait lovagoknak. XVIII. Lajos 1814-ben királyi renddé alakította, amelynek maga lett vezetője és uralkodó nagymestere. 1852-ben hozták létre a rend tanácsát. 1873-tól rendszeresen, évente kétszer (január 1-jén és július 14-én) adják a kitüntetést. De Gaulle 1962-ben meghatározta a Becsületrend szabályzatát, amely minden korábbi rendelkezés helyébe lépett.

A Becsületrend általános érdemrend, hazaiak és külföldiek kitüntetésére egyaránt szolgál. Az I–V. osztály az érdemszerzők differenciált elismerését teszi lehetővé.

Hangsúlyozandó, hogy e rendet (csupán a jelvények részleteinek csekély módosításával) az elmúlt két évszázadban minden francia rendszer átvette, adományozta. Magát a rendet pedig világszerte követett elismerési formaként hasznosították.

Napjainkban is hasonló keretek között adományozzák. A legkülönbébb érdemekért, hazaiak és külföldiek egyaránt elnyerhetik. Adományozható kollektíváknak is. Ez a legelőkelőbb francia rendjel.

Rendi szervezete van, melynek élén – nagymesterként – a Francia Köztársaság mindenkori elnöke áll. A rendet ténylegesen egy úgynevezett Nagykancellária irányítja. Élén élethossziglan a nagykancellár áll.

A Francia Köztársaság elnökei speciális láncon viselik e rendet.

A renddel való elismerést miniszter vagy a nagykancellár javasolhatja. A köztársasági elnök adományozza. Előfordul, hogy egy-egy kitüntetett (élete során) e rend több osztályát is elnyeri.

Rendjel: Az egyes osztályoknak megfelelően eltérő méretű. Az V. osztály jelvényének fémrészei ezüstszerűek. A rend jelvénye áttört, zöld zománcozású, arany tölgy- és babérkoszorúról függ le. Az előoldalon ötágú, aranszegélyű, fehér zománcozású, villás végű kereszt. A keresztoszárak csúcsain aranygömböcskékkel. A keresztoszárak között zöld zománcozású, arany babér-, illetve tölgyfaág. Az arany középmedalionban a Franciaországot jelképező nőalak jobbra néző képe. Aranszegélyű kék körgyűrűben aranybetűkkel felirat: „RÉPUBLIQUE FRANÇAISE”. A hátoldalon, arany középmedalionban, két, egymásra helyezett, színes zománcozású francia nemzeti zászló. Aranszegélyű kék körgyűrűben aranybetűkkel felirat: „HONNEUR ET PATRIE”.

Rendi csillag: Megegyezik a nagykereszthez, illetve a nagytiszti kereszthez viselt csillag. Érdekes módon azonban az utóbbi csillagot jobb oldalon kell viselni, nem az általános bal oldalon. Ezüst rendi csillag. Ötszárú, pontozott szegélyű, brillantírozott felületű, villás végű kereszt. A keresztoszárak csúcsain gömböcskékkel. A keresztoszárak között sima sugárnyalábokkal. A középmedalionban a Franciaországot jelképező nőalak jobbra néző képe. A szegélyes körgyűrűben „RÉPUBLIQUE FRANÇAISE” felirat.

A szalag színe vörös.

NEMZETI ÉRDEMREND (ORDRE NATIONAL DU MÉRITE): 1963. december 3-án alapította Charles de Gaulle köztársasági elnök. Célja az akkori viszonyok között a Francia Köztársaság kitüntetési rendszerének egyszerűsítése, harmonizálása volt. E rend általános jellegű, katonai és polgári személyek különféle teljesítményekért nyerhetik el. Kitüntetettjei csak franciák lehetnek. Külföldiek a jelvényeket „tisztelési formában” kapják csak meg.

Rendi szervezete van, élén – nagymesterként – a mindenkori francia köztársasági elnök áll. A rendet a Becsületrenddel közös Nagykancellária irányítja. I–V. osztálya van.

Rendjel: Az egyes osztályoknak megfelelően eltérő méretű. Az V. osztály jelvényének fémrészei ezüstszerűek. A rend jelvényei egy áttört, alul összekötött tölgyfakoszorúról függenek le. Az előoldalon hatszárú, aranszegélyű, kék, villás végű kereszt. A keresztoszárak között arany babérlevél-csoportokkal. Arany középmedalionban a Franciaországot jelképező nőalak jobbra néző képe.

Peremes, arany körgyűrűben felirat: „RÉPUBLIQUE FRANÇAISE”. A hátoldalon, arany középmedalionban, két egymásra helyezett francia nemzeti zászló. Peremes, arany körgyűrűben felirat: „ORDRE NATIONAL DU MÉRITE 3 DÉCEMBRE 1963”.

Rendi csillag: A nagykereszthez arany, a nagytiszti kereszthez ezüst rendi csillag tartozik. E csillagok megegyezők. Az ezüstcsillagot sajátos módon jobb oldalon kell viselni. Tizenkét villás végű sugárból álló, felületén osztott rendi csillag, a sugárnyalábok között hegyes végű, felületén osztott sugárnyalábokkal. A középmedalionban a Franciaországot jelképező nőalak jobbra néző képe. Szegélyes körgyűrűben „RÉPUBLIQUE FRANÇAISE HONNEUR ET PATRIE” felirattal. A középmedaliont – kívülről – egyes babérlevelekből álló koszorú övezi.

A szalag színe kék.

FELSZABADULÁSI ÉRDEMREND (ORDRE DE LA LIBÉRATION): 1940. november 16-án angliai emigrációjában alapította Charles de Gaulle tábornok. Olyan katonák és polgári személyek, illetve kollektívák elismerésére, akik a második világháború időszakában különleges érdemeket szereztek Franciaország, illetve a francia gyarmatbirodalom felszabadításában. E rend posztumusz is adományozható volt. Egy osztálya van.

Rendjel: Bronz rendjel. Az előoldalon pajzs, közepén karddal. A kard markolata fent, pengéjének hegye pedig lent van. A kardra helyezve – a francia ellenállás jelképe – az úgynevezett lotaringiai kereszt. A hátoldalon „PATRIAM SERVANDO VICTORIAM TULIT” felirat, amely a rend jelmondata: A hazát szolgálva győzelmet aratott.

A rendi szalag zöld, keskeny fekete sávokkal, szélein – szélesebb – fekete sávokkal. (A rendi szalag ez esetben a haza gyászt, illetve reménységét szimbolizálta.)

AKADÉMIAI PÁLMA REND (ORDRE DES PALMES ACADÉMIQUES): 1808. március 17-én alapították, eredetileg egyetemi kitüntetésként. 1850-től két osztályból áll. 1955. október 4-től került sor mai alakban való létrehozására. Kulturális kitüntetés, egyetemeken, illetve az oktatásügyben szerzett érdemekért, illetve a tudományok területén szerzett érdemek elismeréseként adományozzák. Hazaiak és külföldiek egyaránt megkaphatják. Csak harmincöt éven felüli személy kaphatja meg e rendet. I–III. osztályból áll.

Rendi szervezete van, melynek élén az oktatásügyi miniszter áll. Rendi tanács irányítja.

Rendjel: Az egyes osztályoknak megfelelően eltérő méretű rendjelvények. Az első osztály jelvénye áttört, arany, violaszínű babérkoszorúról függ le. A harmadik osztály jelvénye ezüstsínű. Két, ovális alakban egymásra helyezett, áttört arany, violaszín zománcozású pálmakoszorú.

A szalag színe viola.

KATONAI ÉREM (MÉDAILLE MILITAIRE): Nagy hagyományú francia katonai kitüntetés. 1852. január 22-én alapította Bonaparte Lajos francia köztársasági elnök. Azóta minden francia rendszer átvette, adományozta.

Katonai hőstettekért, bevetésekért, sebesülések elismeréseként stb. adományozzák. Megfelelő érdemekért a kereskedelmi flotta képviselői és polgári személyek is elnyerhetik. Elsősorban tiszteknek, tiszthelyetteseknek, illetve legénységi állományú személyeknek adományozzák. Posztumusz is adható. Rendi jellegű szervezete van, kancelláriája azonos a Becsületrend Nagykancelláriájával.

Érem: Aranyozott ezüst haditrófeáról függ le. Kerek, aranyozott ezüstérem. Az előoldalon, arany középmedalionban, a Franciaországot jelképező nőalak balra néző képe. Aranszegélyű, kék körgyűrűben, aranybetűkkel felirat: „RÉPUBLIQUE FRANÇAISE”. Az éremperemen alul és felül aranszalaggal összekötött ezüst babérkoszorú. A hátoldalon „VALEUR ET DISCIPLINE” felirattal.

A szalag színe sárga, szélein zöld sávokkal.

ÜNNEPEK

Nemzeti ünnepek

FRANCIAORSZÁG NEMZETI ÜNNEPE: Július 14-e. 1789. július 14-én Állandó Bizottság alakult a párizsi Városházán (párizsi elektorokból és a régi előjárókból), amely ultimátumban követelte a Bastille fegyvereinek átadását. Ennek megtagadása után a Szent Antoine negyed kézművesei a francia gárdától támogatva elfoglalták a Bastille-t. A Régi Rend szimbólumának tartott börtön bevételével a nagy francia forradalom kezdete és első sikere volt. Az épületet néhány hónapon belül teljesen lebontották.

Az 1790. július 14-én tartott szövetségi ünnep (fête de la Fédération) a forradalom kitörésének első évfordulóját ünnepelték meg nagy pompával. Párizsban a Mars-mezőn Talleyrand mondott misét a haza oltára előtt. Ezt követően a harmadik köztársaság idején elevenítették fel 1789. július 14. kultuszát: Léon Gambetta, aki 1879 és 1881 között a képviselőház elnöke volt, ünnepel is meg kívánta erősíteni a köztársasági rendszer alapjait. Benjamin Raspail képviselő javaslatára 1880. július 6-án törvény mondta ki, hogy július 14. a köztársaság nemzeti ünnepe. A hangsúlyt kezdettől fogva az esemény hazafias és katonai vonatkozásaira helyezték, hogy ezzel is tanúsítsák Franciaország talpra állását az 1870-es vereség után. 1915-től tartanak felvonulást a Champs-Élysées-n. Az 1919. július 14-i ceremóniát az első világháborúban aratott nagy győzelem megünneplése tette emlékezetessé. 1945. július 14-ét hasonló okból háromnapos népi ünnepévé követte. Az 1989-es ünnepségnek, François Mitterrand elnöksége idején a forradalom 200. évfordulója adott különös nyomatékot. 1994-ben, a francia–német megbékélés jegyében, az Eurocorps kötelékébe tartozó német katonák is részt vettek a Champs-Élysées-n tartott katonai felvonuláson. A bálók, a díszkivilágítás és a tűzijátékok általánosan elterjedt szokásoknak számítanak e napon.

JEANNE D'ARC ÜNNEPE: 1920. július 10-én a képviselőház és a szenátus egyhangúan elfogadta, hogy május második vasárnapja – Orléans 1429. évi felszabadításának emléknapja – a hazafiasság ünnepe legyen, amelyre a középületeket fel kell lobogóztatni.

Egyéb munkaszüneti napok

Január 1. – Újév napja.

Március–április: Húsvéthétfő.

Május 1. – A munka ünnepe. Egy 1941. április 12-én szentesített törvény május 1-jét a munka és a társadalmi egyetértés ünnepévé nyilvánította, amely fizetésvesztés nélküli munkaszüneti nap lett (a fizetés felét azonban a Nemzeti Segélyhez utalták). Az 1947. április 29-i törvény értelmében május 1. fizetett munkaszüneti nappá vált, tehát nem ünnepnap: így a törvény szerint a „munka ünnepe” nem létezik. Viszont ez az egyetlen olyan munkaszüneti nap, amelynek kiadása néhány tevékenységet leszámítva (pl. szállítás, vendéglátás, egészségügy) kötelező.

Május 8. – Az 1945-ös győzelem emléknapja. Mivel a német csapatok feltétel nélküli kapitulációjáról szóló dokumentum aláírása 1945. május 7-én történt, míg a fegyverletételi okmány aláírására 8-áról 9-ére virradó éjszakán került sor, a május 8-i emléknap dátuma nem kötődik semmilyen konkrét eseményhez. Egy 1981. október 2-án hozott törvény értelmében május 8. munkaszünettel járó ünnepnap lett.

A húsvét után következő 5. vasárnapot követő csütörtök: áldozócsütörtök Jézus mennybemenetelének katolikus ünnepe.

A húsvét utáni 50. nap: pünkösd, pünkösdhétfő munkaszüneti nap. A Szentlélek eljövételének keresztény egyházi ünnepe.

Augusztus 15. – Nagyboldogasszony ünnepe. Szűz Mária mennybevitelének katolikus ünnepe.

November 1. – Mindenszentek. A katolikus egyházban mindazon szentek és üdvözültek emléknapja, akiknek az egyházi naptárban nincs külön ünnepük.

November 11. – Az 1918-as fegyverszünet (Armistice, 1918) ünnepe arra emlékezve, hogy Németország a compiègne-i erdőben aláírta a fegyverszüneti okmányt.

December 25. – Karácsony.

NEMZETI EMLÉKHELYEK

SAINT-DENIS: Bazilikája csaknem 12 évszázadon át a francia királyok és királynők temetkezési helye, a francia királyság misztikus központja volt. A település a 7. században Szent Dénes tiszteletére alapított bencés apátság körül keletkezett, amelynek apátjai fontos politikai szerepet is játszottak. Saint-Denis őrizte a királyság szent jelképeit a francia királyok harci lobogójától a szent koronáig.

JOYENVAL: Tours-i Gergely elbeszélése szerint Chlodvig, aki 482-től a frankok királya volt, itt, Marly erdejében az alemannokkal megvívandó döntő csata előtt ígérte meg, hogy megtér Istenhez. E helyen Barthélemy de Roye 1221-ben premontrei apátságot alapított, ahol a 14. század elejétől Chlodvig megtérését a francia nemzet életének kezdeteként ünnepelték. Az eseményt a nép és földje, valamint Isten és a létrejött nemzet közti kötődésként értelmezték. A Saint-Denis-vel versengő Joyenval a dinasztikus emlékezet mellett a 14. századtól megjelenő nemzeti emlékezet központja lett.

REIMS: 498-ban vagy 499-ben Reims érseke, Remigius itt keresztelte meg Chlodvigot, a frankok királyát. 1131 és 1825 között a francia királyok koronázó helye (a Chartres-ban 1594-ben felkent IV. Henriket leszámítva). Az első itt felkent uralkodó Nagy Károly fia, Jámbor Lajos volt: 816-ban IV. István pápa koronázta császárrá. 1026-ban koronázták Reimsben az első Capeting királyt. A százéves háború (1337–1453) során 1421-ben az angolok elfoglalták, 1429-ben azonban a franciák Jeanne d'Arc vezetésével visszafoglalták. Szimbolikus jelentőségének továbbéléséhez hozzájárult, hogy fennmaradt 13–14. században épült híres gótikus katedrális.

ALÉSIA: Város a római kori Galliában (ma Alise-Sainte-Reine – Franciaország). A gall felkelés leverésekor Kr. e. 52-ben Julius Caesar hadserege itt fogta ostrom alá és ejtette foglyul a gallok vezérét, Vercingetorixot. A 19. századtól az itteni régészeti ásatások nyomán feltárt kultúrát a nemzeti tudat a francia nép történetének kezdeteként értelmezi.

A PÁRIZSI NOTRE-DAME: Maurice de Sully püspök kezdeményezésére és tervei szerint 1163-tól 1330-ig épült gótikus katedrális. A nagy francia forradalom idején leverték a homlokzatról Júdea királyainak szobrai, mert a francia királyok szobrainak hitték. A jakobinus diktatúra idején a székesegyház az Ész temploma lett, majd élelmiszerraktár. Bonaparte Napóleon konzul adta vissza az épületet eredeti rendeltetésének, majd 1804-ben itt koronáztatta magát császárrá.

LOIRE MENTI KASTÉLYOK: A Loire folyó középső szakaszán és annak mellékfolyóinál elterülő történelmi-kultúrtörténeti egység. 13. századtól fontos kereskedelmi vízi út. Jelentőségét növelte, hogy a Valois-házból való királyok kedvelt tartózkodási helye volt, akik több kastélyt emeltek e tájon. A térség egységes fejlődéséhez hozzájárult, hogy egyetlen döntő befolyással rendelkező centrum helyett több, nagy kisugárzású központ alakult ki (Orléans, Blois, Tours, Angers). A 18. századra a terület gazdasági fontossága csökken. A régió jelenlegi hatalmas idegenforgalmi jelentőségét az 1880-as évektől készült útikönyvek alapozták meg.

LOUVRE, PÁRIZS: Eredetileg a francia királyok palotája, ma a világ egyik legjelentősebb múzeuma. 1546-ban I. Ferenc kezdte építtetni gyűjteménye számára. A meglévő épületekhez minden későbbi uralkodó hozzáépített és gazdagította a kollekciót. Az építkezés III. Napóleon uralma idején fejeződött be. 1793-tól nyilvános múzeum. Az épület szimbolikus jelentőségét a királyok ott-tartózkodása és mecénási tevékenysége alapozta meg.

VERSAILLES: Az 1661 és 1668 között XIV. Lajos által építtetett barokk palotája a francia királyok lakhelye volt 1672-től 1789-ig. Annak ellenére, hogy Versailles csak átmenetileg volt Franciaország politikai centruma, ez a periódus olyan mély hatást gyakorolt az ország történelmére, hogy a nemzeti emlékezet napjainkig fontos emlékhelyként tartja számon. Túl azon, hogy politikai és kulturális kisugárzása meghatározó befolyással volt a korabeli Európára, a XIV. Lajos által kiépített abszolutista

rendszer számos vonása, így a centralizáció igénye, a jelenlegi francia közigazgatásra is erőteljesen hat.

PANTHÉON, PÁRIZS: 1764-ben Soufflot kezdett templomot építeni Párizs védasszonya, Szent Genovéva tiszteletére. Az épületet 1791-ben Panthéon néven Franciaország nagy alakjainak temetkezőhelyévé tették. Itt nyugszik pl. Jean-Paul Marat, Voltaire, Jean-Jacques Rousseau, Victor Hugo, Émile Zola, Jean Jaurès, François Mitterrand. A polgári erények emlékhelye.

BASTILLE TÉR, PÁRIZS (PLACE DE LA BASTILLE): Az 1789. július 14-én elfoglalt és néhány hónapon belül lebontott épület helyén lévő üres terület rövid idő alatt a forradalom emlékhelye lett. A forradalom kultuszának ma is legfőbb központja. A téren 1840-ben a Szabadságnak emlékoszlopot emeltek (la colonne de Juillet) az 1830. júliusi forradalom áldozataira emlékezve. Tetején a Szabadság Géniusának szobra látható. A baloldali politikai tüntetések gyakori kiindulópontja.

KÖZTÁRSASÁG TÉR, PÁRIZS (PLACE DE LA RÉPUBLIQUE): 1883-ban e téren épült a Köztársaság hatalmas emlékműve, a 15 méteres piederstálon elhelyezett majdnem 10 méter magas, Maurice-testvérek által készített szobor. Számos baloldali politikai nagygyűlés színhelye, tüntetések kiindulási, ill. végpontja.

A KOMMÜNÁROK FALA, PÁRIZS (LE MUR DES FÉDÉRÉS): A Père-Lachaise temető északkeleti sarkában lévő, főként a szélsőbaloldal, a kommunista munkásmozgalom által tisztelt emlékhely. A párizsi kommun utolsó napjaiban a temetőben elkeseredett harc folyt a kommünárok és a kommünt leverő A. Thiers követői között. 1871. május 28-án a Kommünárok falánál végezték ki a kommün számos fegyveres védelmezőjét. A szélsőbaloldal történelmi emlékezetében ez az esemény elhalványította 1789, 1830, sőt 1848–1851 hőseinek emlékét is.

EIFFEL-TORONY, PÁRIZS: Alexandre Gustav Eiffel által az 1889-es párizsi világkiállításra épített 300 méter magas torony. A mai franciák nagy része számára az ország első számú szimbóluma. Eiffel alkotásával Franciaország iparának erejét, a fémépítészet terén elért óriási haladást és a civil szellem 19. század folyamán megfigyelhető hallatlan lendületét kívánta demonstrálni, hozzájárulva az 1789. évi forradalom százéves évfordulójának megünnepléséhez. Létrehozása az 1870-es poroszoktól elszenvedett vereségre is válasz volt: Franciaország e magas épülettel is bizonyíthatta technikai fejlettségét, és hogy továbbra is világítótorony a nemzetek számára. Építéskor a köztársasági értékrend és a haladás szimbólumaként számos konzervatív kritikát kapott. A 20. század folyamán egységesen elfogadott nemzeti szimbólummá vált.

INVALIDUSOK TERE: 500 méter hosszú és 250 méter széles tér, amely kiemeli az Hôtel des Invalides épülettömbjének monumentalitását, amely kezdettől fogva katonai funkciójú létesítmény: XIV. Lajos katonai kórháznak építtette. A 19. században kiszolgált hadirokkant katonák lakták, majd különböző katonai hatóságoknak és parancsnokságoknak adott helyet. Ma itt található a Hadsereg Múzeuma. Az épületkomplexum része a számos híres francia marsall és tábornok földi maradványait őrző Szent Lajos-templom és a Napóleon kőkoporsóját is magába foglaló Invalidusok dómja.

CSILLAG TÉR, mai nevén CHARLES DE GAULLE TÉR, PÁRIZS (PLACE DE L'ÉTOILE, PLACE CHARLES-DE-GAULLE): A tér közepén található a Diadalív (Arc de Triomphe), a katonai dicsőség emlékműve, amelynek megépíttetését Napóleon császár határozta el 1806-ban. Az 1814-es vereség miatt ideiglenesen abbahagyták az építkezést, majd 1825-ben újra kezdték, és végül 1836-ban fejezték be. A hatalmas épülettömb illő kerete minden ünnepélyes megmozdulásnak (pl. Victor Hugo temetése 1885-ben, a győzelem megünneplése 1919-ben). Az ismeretlen katona sírját (le tombeau du Soldat Inconnu) 1920. november 11-én, az első világháborús fegyverszünet második évfordulóján a Diadalívnél avatták fel. A síremléknél, amelyre a második világháború után bronzpajzs került, minden este újra meggyújtják az Emlékezés Lángját. Itt van a hadsereg nagy felvonulásainak kiindulópontja is.

CHAMPS-ÉLYSÉES SUGÁRÚT, PÁRIZS (AVENUE DES CHAMPS-ÉLYSÉES): Majdnem egy kilométer hosszú széles sugárút a Diadalív és a Concorde tér között, amelyen 1915-től július 14-i felvonulásokat tartanak. 1968. május 30-án ezen a sugárúton zajlott a De Gaulle tábornok elnökségét támogató jobboldali tömegdemonstráció.

VERDUN: Város Franciaország északkeleti részén, amelynek birtoklásáért az első világháború nyugati frontjának egyik legvéresebb csatája zajlott (1916. február 21–december 16.). A nagyarányú német támadások ellenére Verdun francia kézen maradt. A harcoknak közel egymillió áldozata volt. Emlékének mélységét az is magyarázza, hogy nem támadó háborúban aratott diadal, hanem a hazát védelmező hősi harc eredményeképpen kivívott győzelem volt. Verdun jelentette a 19. századi francia patriotizmus csúcsát és egyben korszakhatárt is.

CONCORDE TÉR, PÁRIZS (PLACE DE LA CONCORDE): A ma 360 méter hosszú és 210 méter széles teret Gabriel tervezte 1757-ben. XV. Lajos itt álló bronzszobra után nevezték el. A forradalom idején azonban a szobrot ledöntötték, és a térnek a Forradalom tere nevet adták. Itt végezték ki XVI. Lajost, Carlotte Corday-t, Marie-Antoinette-et, a girondistákat, Dantont és végül Robespierre-t. A tér 1795-ben kapta a Concorde, vagyis Egyetértés nevet. A téren álló luxori obeliszket Muhammad Ali, Egyiptom alkirálya ajándékozta Lajos Fülöpnek 1831-ben. A júliusi monarchia idején kapta a tér Párizs keleti és nyugati része között politikailag semleges státusát. Az obeliszk környezetében Franciaország tájegységeit szimbolizáló nyolc szobrot (pl. Marseille – délkelet, Bordeaux – délnyugat) állítottak fel, amelyek közül a frankfurti béke értelmében 1871-ben elcsatolt Strasbourg szobra egy időre a nemzeti gyász és a területeket visszakövetelő – gyakran szélsőjobboldali ideológiával fűtött – hazafiság emlékhelye lett.

EGYÉB NEMZETI SZIMBÓLUMOK

A „SZABADSÁG, EGYENLŐSÉG, TESTVÉRISÉG” JELMONDAT: A felvilágosodás századának örökségeként a formula a nagy francia forradalom idején kerül elő sok más jelmondat között. A napóleoni császárság idején nem használták. Az 1848-as forradalom alatt jelent meg újra, ezúttal vallási tartalommal is telítődve: a papok a Krisztus-testvériséget ünnepeelve megáldották az akkor ültetett szabadságfákat. Az 1848-as alkotmány megfogalmazásakor a „Szabadság, egyenlőség, testvériség” jelmondatot a köztársaság alapelveként határozták meg. A második császárság nem kedvelte, a harmadik köztársaság idején viszont újból előkerült. Újra felírták a középületek falára az 1880. július 14-i ünnepség alkalmából. Szerepel az 1946-os és az 1958-as alkotmányban is, és a francia nemzeti örökség részévé vált.

A KAKAS: A gall pénzekben az ókor óta megfigyelhető figura. Egy szójáték következtében Gallia és a gallok jelképévé vált. A latin gallus szó ugyanis egyaránt jelent kakast és gallt. A korai középkorban ez a szimbólum eltűnt. Németországban bukkan fel újra a 14. századtól Franciaországot jelezve. A 16. századtól Franciaország királya mellett látható néhány metszeten és pénzen. A nagy francia forradalom korában gyakrabban előfordul, a Direktórium éveiben tányérokra ábrázolják és rákerült annak pecsétjére is. Napóleon nem használta. 1830-tól viszont újra nagy becsben állt. Elrendelték, hogy a gall kakas szerepeljen a Nemzetőrség ruhagombjain és zászlóin. Míg III. Napóleon I. Napóleonhoz hasonlóan nem kedvelte, a harmadik köztársaság szinte hivatalos szimbólumává tette: az Élysée-palota 19. század végén készített rácsát egy kakassal díszítették, az 1899-ben vert aranyérmét ugyancsak. Ma leginkább sportemlékmaként használják Franciaország jelzésére.

MARIANNE: A nagy francia forradalom idején jelentek meg az első ábrázolások, amelyek egy frígiai sapkás nőt a szabadság és a köztársaság jelképeként mutattak be. A Marianne elnevezés eredetét nem tudjuk biztosan. A 18. században igen elterjedt Marie-Anne keresztnév magát a népet jelentette. Az ellenforradalmárok gúnyból szintén így nevezték a köztársaságot. A felszabadult rabszolgák által az ókori Görögországban és Rómában hordott frígiai sapka a szabadság jelképe volt. Ilyen típusú sapkát hordtak a földközi-tengeri hajósok és gályarabok is, amit a Dél-Franciaországból jött forradalmárok átvettek tőlük. A harmadik köztársaság alatt egyre több Marianne-szobrot, különösen mellszobrot állítottak ki főként a polgármesteri hivatalokban. Többféle megjelenítés alakult ki aszerint, hogy Marianne forradalmár vagy „bölcs” vonásait domborítják-e ki: a frígiai sapkát néha túlságosan

lázítónak tartják, és diadémmal vagy koronával helyettesítik. Marianne napjainkban híres színésznők arcát is öltheti.